

Johannes Daun

Återindustrialisering är en nostalgisk dröm

I Sverige sägs det pågå en ”återindustrialisering”. Industrihistorikern Johannes Daun menar att det snarare rör sig om enskilda prestigeprojekt inom tung industri snarare än en ny omdaning av arbetslivet.

Under de senaste par åren har industri åter kommit i ropet i Sverige. I centrum står planerna för ett antal storskaliga batterifabriker samt nya stålverk som ska drivas med vätgas. Under sommaren har vi även kunnat läsa att Mariestad ska få en batterifabrik och härom veckan meddelades att tillverkning av elflyg kommer ge tusen arbetstillfällen i Göteborg.

Flera av anläggningarna planeras att bli enorma och kommer kräva arbetskraft och elektricitet till en omfattning som i nuläget inte går att frambringa. Exempelvis spås batterifabriken i Svenljunga generera 3 000 arbetstillfällen – i en kommun där den förvärvsarbetande befolkningen i dag är färre än 6 000 personer.

Sverige, ett postindustriellt land som under hela min livstid präglats av minskad industrisysselsättning och ”avindustrialisering”, står alltså plötsligt inför en paradoxal situation. Den svenska avindustrialiseringen har dock nått olika långt inom olika branscher. Delvis är den också en chimär, eftersom produktionen fortsatt i andra länder och världsdelar, med svenska ägarintressen.

Svenska klädbolag som H&M, Kappahl och Revolution race förser oss med moderiktiga plagg, som sys på andra sidan jordklotet. Klädindustrin tillhör de branscher där avindustrialiseringen nått längst i Sverige, trots att produkterna säljs som aldrig förr i våra butiker, och trots att de ekologiska, sociala och kvalitativa förtjänsterna av en mer lokal tillverkning förordas av många.

Till paradoxen att det byggs nya jättefabriker i avindustrialiseringens Sverige hör också ett nytt ord: återindustrialisering. Ett begrepp med lika delar framtidshopp och nostalgi. Men vad är det då vi vill ska återuppstå, vad ska återindustrialiseras? Vilka möjligheter finns för att helt avindustrialiserade branscher såsom sömnadsindustrin ska få grogrund i Sverige igen?

Här kan ett kulturarvsperspektiv bidra till diskussionen. Sömnadsindustrin, eller konfektionsindustrin som man också säger, sysselsatte vid 1900-talets mitt uppemot 50 000

människor i Sverige. Här fanns 700 fabriker, som tillsammans sydde mer än 90 procent av kläderna som hängde på butikernas galgar. Bara i Boråsregionen fanns 200 konfektionsfabriker. Branschen var med andra ord mycket viktig för samhällsekonomin och sysselsättningen.

Här fanns 700 fabriker, som tillsammans sydde mer än 90 procent av kläderna som hängde på butikernas galgar.

Konfektionsindustrin var det kanske mest utpräglade exemplet på den decentraliserade och småskaliga industri som existerade parallellt med de stora, tunga basindustrierna inom järn, stål och verkstad. Syfabrikerna var små, lågteknologiska och kvinnodominerade. Mycket av arbetet gjordes för hand och förlades till hemarbetare och små underleverantörer. Företagens utbud var spretigt och förändrades säsong efter säsong. På Wettergrens i Göteborg erbjöds exempelvis 200 olika kappmodeller per säsong under 1940-talet. Arbetskraftsbristen var kronisk. Branschens stora fördel var i stället dess flexibilitet. Varor kunde anpassas för kunden, ströbeställningar hanterades snabbt och kontakterna med leverantörer var täta.

Mycket av den småskalighet, decentralisering och flexibilitet som den gamla konfektionsindustrin stod för, är precis vad som efterfrågas i dag, som ett alternativt till stora, mer trögrörliga industrier. Här skulle alltså vår lokala västsvenska industrihistoria kunna fungera som förebild och ge uppslag för framtida produktion och återindustrialisering. Att starta en syfabrik vore dessutom gjort i en handvändning, jämfört med att investera 20 miljarder i ett vätgasdrivet stålverk.

Samtidigt pekar konfektionsindustrin på komplexiteten i idén om återindustrialisering. Vad som sedan skulle behövas är nämligen en helt ny infrastruktur av företag och underleverantörer. Framför allt skulle det krävas att kunder, företag och myndigheter på allvar värdesatte de förtjänster som en återindustrialisering kan föra med sig, vare det av beredskapsskäl, miljöhänsyn eller förnyat hantverkskunnande. En sådan infrastruktur finns i dag inte på kartan. Vi får därför anta att återindustrialiseringens Sverige även framöver kommer vila på sydostasiatiska arbetares insatser, så länge det inte rör sig om enstaka prestigefyllda jätteprojekt inom verkstadsindustrin.

